

7. Режим доступу: http://www.banque-france.fr/fileadmin/user_upload/banque_de_france/Mission/Services_rendus/gb/i133gb.pdf

8. Харченко-Дорбек А. / Кредитно-інформаційні системи: теорія та порівняльний аналіз — Університет Парижу, 2006. — 36 с.

9. Довідник Банку Франції по присвоєнню рейтингових оцінок [Електронний ресурс]: центральний банк Франції, 2013. — 16 с. — Режим доступу: <http://www.fiben.fr/pdf/Banque-de-France-Guide-reference-cotation.pdf>

10. Довідник Банку Франції по оцінюванню фізичних осіб та компаній [Електронний ресурс]: центральний банк Франції, 2013. — 20 с. — Режим доступу: <http://www.fiben.fr/pdf/BDF-FIBEN-LE-SCORE-Module-38.pdf>

11. Довідник Банку Франції по оцінці ефективності роботи суб'єктів господарської діяльності [Електронний ресурс]: центральний банк Франції, 2013. — 18 с. — Режим доступу: <http://www.fiben.fr/pdf/evaluation-des-performances-cotation-banque-de-france.pdf>

Стаття надійшла до редакції 10 червня 2013 р.

УДК 658.15(477)

Р. В. Скалюк, к.е.н.,
асистент кафедри обліку і аудиту
Хмельницького національного університету

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВ: СТРАТЕГІЧНИЙ ПІДХІД

АНОТАЦІЯ. Запропоновано визначення економічної сутності поняття «стратегічне управління прибутком підприємства». Обґрунтовано концептуальні основи для забезпечення ефективного стратегічного управління прибутком підприємств, що сприяє стійкому зростанню прибутковості та довгостроковому економічному розвитку суб'єктів господарювання.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: прибуток, стратегічне управління прибутком, якість прибутку, стратегія, ринкова вартість підприємства, економічний розвиток..

АННОТАЦИЯ. Предложено определение экономической сущности понятия «стратегическое управление прибылью предприятия». Обоснованы концептуальные основы для обеспечения эффективного стратегического управления прибылью предприятий, что способствует стой-

кому росту прибутковості і довгострочному економічному розвитку підприємств.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: прибыль, стратегическое управление прибылью, качество прибыли, стратегия, рыночная стоимость предприятия, экономическое развитие.

ABSTRACT. *Economic essence of the category «strategic management of profit of enterprise» is determined. The conceptual basis of ensuring effective strategic management of profit of enterprises which promotes steady growth of profitability and long-term economic development of enterprises has been substantiated.*

KEY WORDS: profit, strategic management of profit, quality of profit, strategy, market value of enterprise, economic development.

Незважаючи на реалізацію курсу соціально-економічних реформ національна економіка продовжує перебувати у стані системної рецесії, яка до того ж кардинально підсилюється стрімким зростанням зовнішнього боргу і «танучими» золотовалютними резервами країни. За даних умов проблеми виживання, забезпечення ефективної діяльності та економічного розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання повністю покладаються на їх власників та менеджерів, які повинні усвідомлювати нагальну необхідність забезпечення ефективного стратегічного корпоративного менеджменту, ключовим напрямом якого є стратегічне управління прибутком підприємств. Адже, лише за умови застосування ефективної системи стратегічного управління прибутком, яка є важливою сучасною технологією стратегічного менеджменту, управлінський персонал може забезпечити стійке підвищення прибутковості, ринкової вартості та довгостроковий економічний розвиток підприємств.

Проблеми забезпечення ефективного стратегічного управління прибутком підприємств стали предметом дослідження багатьох вчених-економістів, серед яких: С. М. Баранцева, І. А. Бланк, В. І. Куцик, А. М. Поддєрьогін, В. В. Худа, М. Г. Чумаченко. Віддаючи належне вагому науковому доробку науковців у сфері дослідження даної проблематики зауважимо, що проблема формування концептуальних засад стратегічного управління прибутком підприємства у системі забезпечення його довгострокового економічного розвитку залишається невирішеною, що обумовлює науковий інтерес та практичну значимість її дослідження.

Метою статті є обґрунтування концептуальних основ для здійснення ефективного стратегічного управління прибутком підприємств, спрямованого на забезпечення стійкого підвищення прибутковості, ринкової вартості та досягнення економічного розвитку суб'єктів господарювання у довгостроковій перспективі.

Стратегічне управління прибутком є однією із основних складових системи стратегічного менеджменту підприємств, яка визначає якість системи корпоративного управління. Стратегічне управління прибутком підприємства необхідно розглядати, як комплексний процес, який передбачає реалізацію ряду послідовних етапів організації, планування, аналізу та контролю прибутку для забезпечення успішної реалізації основної мети суб'єкта господарювання, стійкого підвищення прибутковості, ринкової вартості та досягнення довгострокового економічного розвитку підприємства.

Важливою умовою для раціонального формування концептуальних основ стратегічного управління прибутком підприємства є обґрунтування такого визначення економічної сутності даного процесу, яке комплексно відображає змістовно-структурну характеристику та особливості реалізації процесу стратегічного управління прибутком у системі корпоративного менеджменту.

Критичний аналіз праць [1, с. 8; 2; 3, с. 152; 4, с. 9], присвячених питанням стратегічного управління прибутком суб'єктів господарювання свідчить про неузгодженість підходів вчених-економістів до обґрунтування змісту поняття «стратегічне управління прибутком підприємства». С. М. Баранцева розглядає стратегічне управління прибутком як «процес стратегічних змін, спрямованих на переорієнтування діючої стратегії управління прибутком підприємства з урахуванням відповідності його внутрішніх можливостей умовам зовнішнього середовища» [1, с. 8]. Тоді, як В. В. Худа вважає, що стратегічне управління прибутком є «цілеспрямованим, систематичним процесом підготовки, оцінки, відбору та реалізації альтернативних управлінських рішень по всіх питаннях його формування, розподілу та використання на підприємстві» [4, с. 9].

На наш погляд, основний недолік вище розглянутих визначень стратегічного управління прибутком підприємства полягає у відсутності комплексного підходу, який дозволяє забезпечити всебічну інтерпретацію економічної сутності даного процесу у розрізі його основних характеристик. Тому, на підставі критичного аналізу існуючих дефініцій нами було запропоновано наступне ви-

значення: стратегічне управління прибутком підприємства — це комплексний процес розробки та реалізації обґрунтованих управлінських рішень у розрізі процесів формування, розподілу, використання прибутку, спрямованих на забезпечення стійкого підвищення прибутковості, ринкової вартості та досягнення довгострокового економічного розвитку підприємства, що сприяє успішній реалізації його головної мети.

Важливим етапом є обґрунтування та реалізація набору ключових умов для забезпечення менеджерами ефективного стратегічного управління прибутком підприємства. Даний набір передбачає дотримання управлінцями наступних умов: 1) інтегрованість системи стратегічного управління прибутком із системою менеджменту підприємства. Оскільки, прийняття та реалізація управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства прямо або опосередковано впливає на величину прибутку суб'єкта господарювання, що об'єктивно обумовлює необхідність органічної інтегрованості системи стратегічного управління прибутком із системою корпоративного менеджменту; 2) комплексний характер процесів розробки, прийняття та реалізації управлінських рішень. Усі управлінські рішення в розрізі процесів формування, розподілу та використання прибутку тісно взаємопов'язані, а тому, повністю або частково впливають на кінцевий результат функціонування системи стратегічного управління прибутком підприємства; 3) високий динамізм і адаптивність управління, оскільки реалізація навіть найбільш ефективних рішень щодо управління прибутком, які були прийняті у попередньому періоді, може бути недоцільною у перспективній діяльності підприємства, що обумовлено високим рівнем динамічності та непередбачуваності бізнес середовища, а особливо змінами кон'юнктури фінансового і товарного ринків. До того ж, необхідно враховувати перманентний процес зміни в часі внутрішніх умов діяльності підприємства, зокрема при переході стадій його життєвого циклу; 4) багатоваріантність (альтернативність) підходів для розробки ефективних управлінських рішень. Так, у процесі розробки управлінських рішень щодо формування, розподілу та використання прибутку необхідно об'єктивно враховувати відповідні альтернативні варіанти, вибір яких здійснюється відповідно до засад стратегії управління прибутком конкретного підприємства; 5) спрямованість на забезпечення успішного досягнення стратегічних цілей економічного розвитку підприєм-

ства. Адже, яким б прибутковими не були ті чи інші проекти управлінських рішень в поточному періоді, все ж їх слід відхилити у разі невідповідності даних рішень основній меті підприємства та стратегічним напрямом його розвитку [2].

Однією із базових концептуальних засад стратегічного управління прибутком підприємства є набір основних завдань даного процесу, серед яких [3, с. 167—168]: 1) забезпечення оптимальної величини прибутку відповідно до наявного економічного потенціалу і умов ринкової кон'юнктури; 2) дотримання збалансованого (прийнятного) співвідношення між величиною прибутку та рівнем ризиків; 3) досягнення високого рівня якості прибутку за процесами його формування, розподілу та використання; 4) забезпечення стійкого зростання прибутковості, ринкової вартості підприємства; 5) підвищення платоспроможності та досягнення фінансової рівноваги підприємства; 6) забезпечення довгострокового економічного розвитку суб'єкта господарювання; 7) забезпечення оптимального задоволення інтересів власників підприємства (у т.ч. шляхом здійснення дивідендних виплат тощо); 8) забезпечення підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості підприємства.

На нашу думку, в основу забезпечення раціонального формування та ефективного функціонування системи стратегічного управління прибутком підприємства має бути покладено комплекс основних принципів стратегічного управління прибутком суб'єктів господарювання (табл. 1).

Забезпечення ефективного функціонування системи стратегічного управління прибутком, як важливої технології стратегічного менеджменту підприємства потребує реалізації адекватного підходу до формування структури даної системи, що сприяє успішній реалізації основних цілей та завдань останньої. На наш погляд, структурна модель системи стратегічного управління прибутком підприємства повинна формуватися із комплексу взаємопов'язаних базових блоків стратегічного управління прибутком:

1) блоку стратегічної організації управління прибутком, що передбачає: впровадження адекватних організаційних змін та формування обґрунтованої політики кожного структурного підрозділу підприємства; збалансування (приведення у відповідність) із обраною стратегією управління прибутком ресурсної бази, внутрішніх зв'язків, ключових цілей та завдань, сфери відповідальності працівників підприємства;

Таблиця 1

**КОМПЛЕКС ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ
СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВ**

Основні принципи стратегічного управління прибутком	Характеристика основних принципів стратегічного управління прибутком підприємств
Системності та ієрархічності	Стратегічне управління прибутком є основною складовою системи стратегічного менеджменту підприємства та реалізується з урахуванням принципів і засад даної системи
Комплексності	Процес прийняття ефективних управлінських рішень передбачає комплексне врахування умов, правил, ресурсів і факторів формування прибутку підприємства
Цілеспрямованості	Важливою складовою стратегічного управління прибутком підприємства є інноваційно-інвестиційні проекти, реалізація яких здійснюється у зонах стратегічних інтересів та стратегічних зонах господарювання
Реалізації ситуаційно-ресурсного підходу	Стратегічні управлінські рішення приймаються на підставі оцінки стану усіх факторів та ресурсів, що впливають (або можуть впливати) на можливість забезпечення стійкого підвищення прибутковості підприємства у довгостроковому періоді
Ієрархічності цілей	Процеси розподілу і використання прибутку повинні відбуватися з урахуванням пріоритетності тих цілей, реалізація яких сприяє стійкому підвищенню прибутковості, ринкової вартості та досягненню довгострокового економічного розвитку підприємства
Капіталовідтворення	Важлива функція стратегічного управління прибутком спрямована на забезпечення перманентного відтворення та зростання вартості капіталу підприємства
Активності	Для забезпечення стійкого підвищення прибутковості, ринкової вартості та досягнення довгострокового економічного розвитку підприємству необхідно здійснювати цілеспрямований вплив на зовнішнє середовище з метою створення найбільш сприятливих умов для успішної реалізації основних цілей суб'єкта господарювання
Розвитку виробничо-технологічної основи підприємства	Забезпечення високого рівня розвитку виробничо-технологічної бази підприємства та ефективного використання його виробничих ресурсів
Мотиваційного характеру	Розробка мотиваційного механізму створення, відбору та реалізації інноваційних продуктів
Позитивного впливу на генерування доданої вартості	Функціонування системи стратегічного управління прибутком повинно забезпечувати високий рівень ефективності кожного етапу формування і розподілу доданої вартості у формі прибутку

Закінчення табл. 1

Моніторингу умов формування та розподілу прибутку	Створення частково децентралізованої системи стратегічного моніторингу управління прибутком підприємства
Колективного прийняття управлінських рішень	Формування уявлення про прийнятний або бажаний обсяг генерування та отримання підприємством прибутку має колективний суб'єктивний характер, який відображає очікування фахівців, які приймають відповідні управлінські рішення
Децентралізації управління	Децентралізація стратегічного управління прибутком на основі прийняття ефективних управлінських рішень за відповідними зонами стратегічних інтересів підприємства

2) блоку стратегічного планування прибутку, який спрямований на вирішення важливих завдань щодо обґрунтування цільової суми прибутку з урахуванням стадії життєвого циклу та набору стратегічних цілей підприємства;

3) у рамках блоку стратегічного аналізу прибутку реалізуються процедури стратегічної комплексної оцінки процесу управління прибутком на підставі даних моніторингу прибутковості підприємства з метою формування адекватних планів і програм щодо забезпечення ефективного функціонування системи стратегічного управління прибутком підприємства;

4) блоку стратегічного моніторингу і контролю управління прибутком підприємства, який забезпечує ефективну реалізацію прийнятих заходів менеджменту та розробку і виконання адекватних управлінських рішень щодо оптимізації системи стратегічного управління прибутком підприємства з урахуванням змін внутрішнього та зовнішнього середовищ.

Вважаємо, що основною перевагою вище зазначеного підходу до формування структурної моделі системи стратегічного управління прибутком підприємства є цілісно-комплексний характер даного підходу, який забезпечує узгоджену взаємодію усіх базових блоків стратегічного управління прибутком з урахуванням прямого та зворотного зв'язку між ними для забезпечення ефективного стратегічного управління прибутком, яке сприяє стійкому зростанню прибутковості, ринкової вартості та довгостроковому економічному розвитку підприємства.

Важливими критеріями, які необхідно обов'язково враховувати у процесі формування стратегії управління прибутком підприємства є базова економічна стратегія та стадія життєвого циклу

суб'єкта господарювання [5; 6, с. 9—11], які визначають ключові орієнтири (напрями) реалізації управлінського впливу на прибуток підприємства для забезпечення підвищення прибутковості, ринкової вартості та економічного розвитку підприємства у довгостроковій перспективі (табл. 2).

Таким чином, для забезпечення ефективного стратегічного управління прибутком підприємств, спрямованого на стійке підвищення прибутковості, ринкової вартості та досягнення довгострокового економічного розвитку суб'єктів господарювання їх менеджери повинні забезпечити належне врахування та адекватну реалізацію наступних цілей: 1) забезпечення ефективної господарської діяльності та підвищення прибутковості підприємства у довгостроковій перспективі; 2) забезпечення стійкого зростання ринкової вартості та досягнення довгострокового економічного розвитку суб'єкта господарювання;

Таблиця 2

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Етап життєвого циклу підприємства	Базова економічна стратегія підприємства	Ключові орієнтири стратегії управління прибутком підприємства
<i>Формування та становлення</i>	<i>Розвитку</i>	Підвищення якості прибутку за процесами його формування, розподілу та використання. Досягнення цільового прибутку та фінансової рівноваги підприємства. Забезпечення стійкого підвищення прибутковості, інвестиційної привабливості та економічного зростання підприємства.
Вік підприємства менше 10 років		
<i>Зростання</i>	<i>Розвитку</i>	Зростання рівня якості прибутку у розрізі процесів його формування, розподілу, використання. Забезпечення стійкого підвищення прибутковості, ринкової вартості, конкурентоспроможності підприємства. Досягнення довгострокового економічного розвитку підприємства.
Закріплення позиції підприємства на ринку, темп зростання обсягу реалізації перевищує 15 %, досягнення оптимального рівня прибутковості		

Закінчення табл. 2

Етап життєвого циклу підприємства	Базова економічна стратегія підприємства	Ключові орієнтири стратегії управління прибутком підприємства
<i>Зрілості</i>	<i>Стабілізації</i>	Підвищення якості прибутку за процесами його формування, розподілу та використання. Збереження фінансової рівноваги підприємства. Утримання (підвищення) рівня прибутковості, ринкової вартості та конкурентоспроможності підприємства. Забезпечення економічного зростання (стабільності) та інвестиційної привабливості підприємства.
Обсяг реалізації зростає не більше ніж на 15 %, господарська діяльність підприємства є прибутковою		
<i>Спаду</i>	<i>Виживання</i>	Оптимізація якості прибутку у розрізі процесів його формування, розподілу і використання. Забезпечення максимально можливого рівня рентабельності (безбиткової діяльності), мінімально рівня збитковості. Забезпечення стійкого підвищення ефективності господарської діяльності, раціоналізації величини витрат, оптимальної мобілізації і реалізації резервів підвищення прибутковості та економічного зростання підприємства.
Зниження обсягів реалізації та рівня рентабельності підприємства		

3) впровадження та використання інноваційних технологій у господарському процесі; 4) забезпечення ефективного використання капіталу (активів, власного капіталу, довго- та короткострокових позикових коштів) для генерування економічного розвитку підприємства; 5) забезпечення оптимальної мобілізації та реалізації наявних можливостей і концентрації потужностей для формування надійного потенціалу економічного розвитку підприємства; 6) забезпечення ефективного використання потенціалу прибутковості та економічного розвитку підприємства за умов непередбачуваних змін та ризиків бізнес середовища.

Стратегічне управління прибутком підприємств є не лише базовою, але й основною структурною складовою системи корпоративного менеджменту, яка значною мірою визначає ефективність функціонування останньої та впливає на успішність реалізації головної мети і ключових цілей підприємства, серед яких підвищення рівня прибутковості, ринкової вартості, досягнення фінансової рівноваги та економічного розвитку підприємства у довгостроковій перспективі. Тому, зважаючи на високу науково-прикладну значимість вирішення проблеми забезпечення ефективного стратегічного управління прибутком подальшого дослідження потребують завдання обґрунтування теоретико-методичних засад для формування та дієвого функціонування системи комплексного управління в часі прибутком корпоративних структур.

Бібліографічний список

1. *Баранцева С. М.* Стратегічне управління прибутком торговельного підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / С. М. Баранцева. — Донецьк, 2007. — 22 с.
2. *Куцик В. І.* Удосконалення управління прибутком на підприємстві / В. І. Куцик, О. В. Бовсунська [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/torg/2009_10/04.pdf
3. *Момот Т. В.* Вартісно-орієнтований організаційно-економічний механізм корпоративного управління холдинговими компаніями: стратегія отримання комбінаторних переваг : [монографія] // Т. В. Момот, М. В. Кадничанський, О. А. Лобанов, Н. В. Рудь. — Х. : Фактор, 2010. — 220 с.
4. *Худа В. В.* Управління прибутком торговельних підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / В. В. Худа. — К., 2007. — 24 с.
5. *Рибалка П. М.* Залежність процесу формування стратегії підприємства від його життєвого циклу / П. М. Рибалка [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/evu/2012_18_1/Rybalka.pdf
6. *Скалюк Р. В.* Економічний механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / Р. В. Скалюк. — Хмельницький, 2012. — 20 с.

Стаття надійшла до редакції 6 червня 2013 р.